

Amb el diable a la pell

Satanàs, Belzebug, Lucifer o Anticrist, tant se val com es digui, el diable sempre ha estat una figura llaminera per al cinema. Més enllà d'una prosaica personificació del mal, el dimoni encarna tot de temptacions i de plaers inimaginables. 'Posseïts' i la reestrena de 'L'exorcista' tornen a obrir la caixa dels trons.

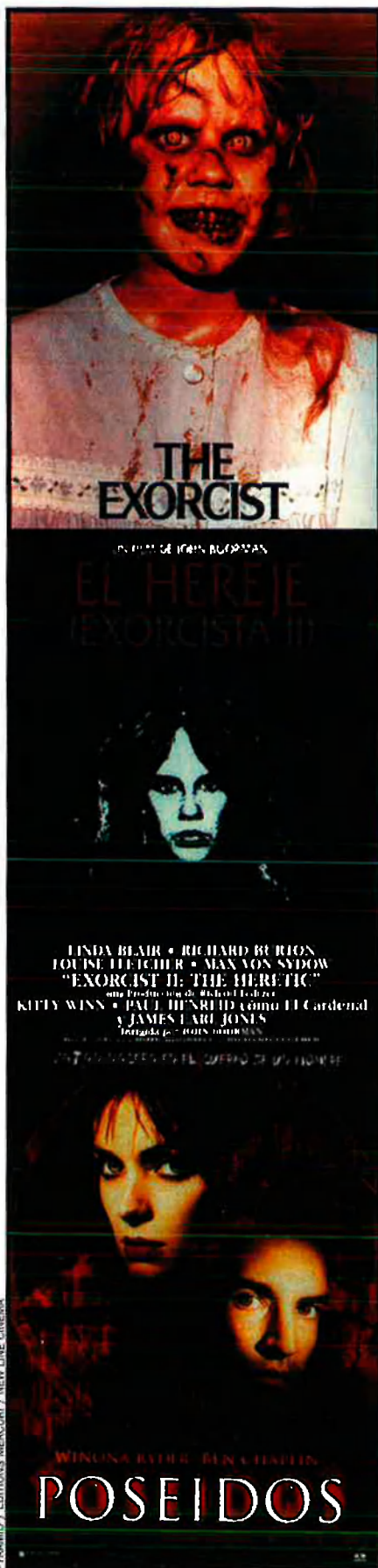
El rodatge de *L'exorcista* va significar una fita en el món del cinema de terror. Tot i això, la segona part va descobrir força el maliciós públic, que abans havia captivat.

L'any 1973 un film revolucionà el panorama del cinema de terror. Per més que ja se n'havien fets en què la figura del diable hi era més o menys evident, *L'exorcista* (*The Exorcist*), dirigit per William Friedkin, convertia en moda les possessions endimoniades i un subgènere que mostrava una colla de nens d'aspecte angelical, però d'intencions ben fosques. El film es basava en la novel·la del mateix títol de William Peter Blatty, fins aleshores guionista especialitzat en comèdies, que va inspirar-se en el cas real de John Hoffman, un noi de catorze anys de Maryland que atreïa totes les forces del Mal, que s'hi manifestaven en forma de *poltergeist*. El noi, a més, tenia accessos de violència i se li marcaven a la pell expressions blasfemes o antireligioses. Van caldre dos mesos d'exorcismes extenuants perquè tornés a la normalitat. Després dels fets no recordava

absolutament res del que havia passat i va fer una vida normal.

Blatty va entrevistar els dos jesuïtes que l'havien exorcitzat per a un article del *Washington Post*, però de seguida hi va veure un bon material per a un guió cinematogràfic. Així, va canviar el sexe del personatge, va afegir-hi una bona dosi d'imaginació i d'efectes truculents, i va vendre la novel·la resultant a la Warner Bros. Steven Spielberg era un dels candidats proposats per dirigir el film, però qui finalment se'n va fer càrrec fou William Friedkin, director de *French Connection*, *A la cacera* (*Cruising*) i més.

S'ha de destacar l'encertat elenc del film, en què es destacaven l'actriu Ellen Burstyn, la mare angoixada de la protagonista, Jason Miller, el pare Damien Karras, i Max Von Sydow, el pare Merin. Però qui més bon rendiment en va treure fou una desconeguda, Linda

Blair, que va passar de l'anonimat a ser una promesa i a obtenir una nominació a l'Oscar per aquest paper. De totes formes la prometedora carrera de Blair es va malbaratar en una terrible segona part, titulada *L'exorcista II: L'heretge* (*Exorcist II: The Heretic*) i, més tard, en biografies de noies esgarriades com *Nascuda innocent* (*Born Innocent*, 1974) o *Sarah T., Portrait of a Teenager Alcoholic*, 1975). Actualment és, als Estats Units, una actriu de culte i la seva pàgina electrònica rep centenars de visites cada setmana.

L'aspecte més reeixit del film va ser, sens dubte, el dels efectes especials. Marcel Vertecoutere, Marv Ystrom i Dick Smith van haver-se d'espellongar per aconseguir uns efectes versemblants, sense caure en el guinyol esperpèntic. Així, la petita actriu va haver de suportar tot de capes superposades de làtex al rostre, lents de contacte acolorides que suggerissin uns ulls diabòlics, pròtesis dentals i perruques vàries. També hi havia fastigosos vòmits de color verd que la protagonista escopia quan era posseïda, la paraula *help* ("auxili") que sobtadament li apareixia escrita a la panxa, o bé la famosa escena del cap, que li arribava a fer una girada de 360 graus. Un altre encert, en la versió original, és clar, era la veu diabòlica de la Reagan, el personatge de Linda Blair, doblada per l'actriu Mercedes McCambridge, la qual es passava el dia empasant-se ous crus per aconseguir aquell terrible to de veu. Veritat o llegenda, el rodatge, que va durar nou mesos, va ser envoltat per tota mena d'incidents: els decorats es van incendiar; a l'Iraq, on es van filmar les escenes inicials, nou tècnics van ser víctimes d'insolació i de disenteria; l'actor Jack McGowran va morir una setmana després d'acabada la feina; i Ellen Burstyn es va lesionar greument l'esquena. Les coses van anar tan mal dades que en Friedkin, el director, va demanar a un sacerdot que exorcitzés el plató.

En el nou muntatge que se n'ha fet, s'hi han inclòs onze minuts addicionals. Així podrem veure l'escena, que en un primer moment es va descartar, en què es veia la Reagan baixant les escales de mans i peus, amb el cos arquejat cap

amunt com una aranya, o una bona part del diàleg entre els dos sacerdots durant l'exorcisme, en què aborden temes com la pèrdua de la fe o per què Déu permet fets semblants.

El diable també prova ficar-se a la pell del protagonista de *Lost Souls* ('Animes perdudes', traduït en espanyol per '*Los poseidos*'), i la vident Maya Larkin, interpretada per Winona Ryder, hi és l'encarregada de fer mans i mànigues perquè això no passi. Dirigida per Janusz Kaminski, aquest film es basa en la novel·la de Pierce Gardner, que narra les vivències de la Maya Larkin, una noia que, després d'haver estat exorcitzada de petita, es dedica a rescatar persones víctimes de possessions demoníaques, sempre ajudada pel seu conseller, interpretat per John Hurt. Arran d'uns fets reveladors, la Maya es convencerà que l'Anticrist prendrà forma en el cos del respectable periodista i criminòleg Peter Kelson, intepretat per Ben Chaplin, i mirarà de salvar-li l'ànima amb totes les forces.

El mil i un rostre del Mal. Un dels primers films coneguts sobre el diable el va fer Georges Méliès l'any 1897. Es titulava *Le cabinet de Méphistophèle*, durava tres minuts i ha passat a la història perquè, per primera vegada, feia servir la sobreimpressió d'imatges. Méliès va crear un espectre que es passejava per una habitació i que passava entre els mobles, de manera que causava més admiració que no pas terror. Ell mateix va tornar-hi amb *Faust aux enfers* (1904), film que, d'alguna manera, instaurava la mitologia d'aquest personatge dins el cinema.

A films com *El retrat de Dorian Gray* (*The Picture of Dorian Gray*, 1945), dirigida per Albert Lewin, la presència del diable s'hi suggereix en el pacte que fa el protagonista de donar l'ànima en canvi de l'eterna joventut. En l'obra d'Oscar Wilde, d'un romanticisme exacerbada, com més s'enfosqueix l'ànima del protagonista, més se'n transforma el retrat que té a les golfes. Al final, el rostre de la maldat és com un monstre deformat i repugnant. El mateix tema era reprès per Brian de Palma a *El fantasma del paradís* (*Phantom of Paradise*, 1974), si

bé en aquest cas el protagonista es ven l'ànima en canvi de ser un compositor famós.

Al cinema el diable ho pot aconseguir tot, com una mena de geni de la llàntia d'Aladí, i aquest és el recurs que també va tocar el director Stanley Donen al film *Bedazzled* (1967). Interpretat per Dudley Moore i Peter Cook, aquest darrer hi fa d'un Satanàs que convenç Moore perquè li vengui l'ànima en canvi de seduir la bella Eleanor Bron. Del film, també se n'ha fet enguany una nova versió, amb el mateix títol, dirigida per Harold Ramis i interpretada per Brendan Fraser i la "diabòlica" Liz Hurley. Però, com que els temps han canviat, quan el protagonista es ven l'ànima en canvi de set desigs, entre els quals el de ser un milionari molt poderós i casar-se amb la noia dels seus somnis, el diable, burleta, el converteix en un traficant de drogues colombià, casat amb la noia que desitjava, sí, però que l'enganya sistemàticament. Més problemes tenia l'ex-policia, esdevingut guàrdia de seguretat, que figurava Arnold Schwarzenegger a *El final dels dies* (*End of Days*, 1999), el qual havia de trobar i eliminar el dimoni, encarnat per l'actor irlandès Gabriel Byrne, abans que no s'aparellés amb una dona verge que en concebria l'Anticrist. I tot això, quan falten només uns dies per al final del segon mil·lenni, una data mítica i molt propícia, segons sembla, per a engendrar tota mena de monstres apocalíptics.

Molt més refinat i subtil era el diable intepretat per Al Pacino a *L'advocat del diable* (*Devil's Advocate*, 1998), una mena de barreja de *La firma* i *El cor de l'àngel*. El protagonista, un advocat jove i ambiciós, interpretat per Keanu Reeves, es deixa temptar per una vida de luxe i de poder que li ofereix el bufet de John Milton, el nom fals que usa el diable en aquest cas. I tot això en canvi de què? Doncs, com sempre, només de l'ànima (ara, vistos els temps que corren, és aquest un preu que resulta molt baix per tanta cosa). El diable d'Al Pacino acabava sortint de si mateix quan es transformava, s'escabellava, se li tornaven els ulls vermells i li creixien les ungles i, a més a més, en una escena memorable, veiem que la seva música pre-

ferida era el flamenc! Com es pot comprovar, el diable continua tenint mil cares: pot ser elegant, subtil, refinat i transformista, i pelar ous amb ungles de guitarrista, com el que interpretava Robert de Niro a *El cor de l'àngel* (*Angel Heart*, 1987), o bé un masclista, malparlat, histriònic i xaró, com el Jack Nicholson de *Les bruixes d'Eastwick* (*The Witches of Eastwick*, 1987), que de passada seduïa tres renyoques de poble (la Susan Sarandon, la Michelle Pfeiffer i la Cher).

En Banyeta pot ser entranyable i comprensiu, com el que interpretava Lairdregar a *El diable va dir que no* (*Heaven Can Wait*, 1943), una deliciosa comèdia d'Ernst Lubitsch que tenia al repartiment Don Ameche i Gene Tierney. Se'n va fer un *remake* del mateix títol l'any 1978 (ara ben traduït, *El cel es pot esperar*), dirigit i interpretat per Warren Beatty, que hi feia d'un jugador de futbol americà que es mor abans d'hora i que torna a la terra, però ara sota la figura d'un milionari excèntric. L'estirari-arronsa entre cel i infern per decidir on han d'anar a parar els nous difunts és constant (n'hi ha que han de fer estada a un purgatori provisional fins a saber-ne el destí final!). També Woody Allen satiritza l'infern i els qui hi van (polítics corruptes, rics traficants de droga, gent famosa...) a *Desmuntant en Harry* (*Deconstructing Harry*, 1997). Els diables d'aquest film són uns funcionaris enfeinadíssims a ordenar i classificar tots els possibles estadants.

Dimonis com els dels Pastorets, se'n veien a *Legend* (1985) de Ridley Scott, en què un enorme i maquilladíssim Tim Curry amenaçava el cavaller Tom Cruise, que havia de lluitar per salvar la princesa segrestada. La imatge d'un enorme diable vermell, amb unes llarguíssimes banyes negres i unes ungles com ganxos, no hi desentonava gens, en aquest conte ple de fades, follets i unicorns en perill d'extinció. Trets semblants presentava el dimoni de Jacques Tourneur a *Night of the Demon* (1957) on, entre boires i alenades sulfuroses, s'entreveia un monstre amb aspecte de drac banyut. I què en direm, de la criatura espantosa que, a *El dia de la Bestia* (1995) d'Alex de la Iglesia, compareixia a la Terra pre-

cisament el dia de Nadal? Després de nombroses reencarnacions, al final del film la Bèstia es deixava veure de forma espectacular, però poc imaginativa, davant la mirada perplexa de Santiago Segura i Karra Elejalde: un gegantàs pelut, amb cara de boc i amb unes banyes i unes urpes enormes. Vet aquí, doncs, que la figura del dimoni és prou eclèctica i ambivalent perquè cadascú se l'afiguri com vulgui. Fins i tot tenia el cos i la bellesa de l'actriu Silvia Pinal del film *Simón del desierto* (1965), de Luis Bunuel, la qual temptava amb les seves corbes sensuais i el seu atractiu un Simó impertèrrit instal·lat sobre una columna. O la fascinant María Félix que, en un tomb satíric, es convertia en la nova víctima d'un diable despistat com el Fernando Fernán Gómez a *Faustina* (1957), rodat a les ordres de José Sáenz de Heredia. I fins i tot el poc agraciat personatge de la Roseanne Barr feia un pacte amb el diable per triomfar a la vida i, alhora, perjudicar la rossíssima *barbie*, escriptora de novel·les rosa, que interpretava la Meryl Streep. El film es va dir *Vida i amors d'una diablesa* (*She Devil*, 1989) i era dirigit amb força gràcia i amb un cert regust feminista per Susan Seidelman. Ara, la figura més torbadora i inquietant sempre és la que representa el Maligne sota l'aparença d'un nen de rostre angelical.

Les llavors del diable. Roman Polanski havia dirigit feia poc *El ball dels vampirs* quan el van cridar de Hollywood amb un encàrrec: adaptar la novel·la d'Ira Levin, titulada *Rosemary's Baby*,

la història d'una parella jove que s'instal·la a un vell edifici de Nova York i de les estranyes relacions que tindran amb els nous veïns. El film, un clàssic del terror psicològic, mai no deixava clar si la paranoia de la protagonista, que creia que el fill que duia a dins era del diable, tenia fonament de causa o només era fruit de la seva imaginació. És clar, el títol espanyol, *La semilla del diablo*, desfeia tota la màgia i el suspens, i resultava tot massa obvi. El film es va estrenar el 12 de juny de 1968 i al cap de poc la companya sentimental de Polanski, Sharon Tate, era víctima d'un terrible assassinat a mans de la tristament famosa família Manson. Molta gent hi va veure estranyes coincidències, entre aquell ritual assassí i el fet que el director hagués gosat parlar de forma bastant superficial

d'un tema tabú com la pervivència de les pràctiques diablòiques en la societat contemporània. Tampoc el lloc escollit per al rodatge, l'edifici Dakota de Manhattan, no se salva de la llegenda negra que va envoltar el film. Des de sempre s'hi han esdevingut fets extraordinaris i sinistres, com l'assassinat de Lennon.

Aprofitant l'èxit de *L'exorcista* un altre estudi cinematogràfic es va afanyar a fer una història ben semblant: *La profecia* (*The Omen*, 1976), dirigida per Richard Donner, mostrava un nen d'aspecte innocent que duia escrit el triple sis, 666, la marca del diable. Aquest angelet encantador era, a més, fill d'un important diplomàtic, interpretat per Gregory Peck, de forma que es movia pels cercles del poder amb tota impunitat. El film, malgrat deficiències evidents de guió i uns efectes especials no tan enlluernadors com els de l'anterior, va tenir encara una seqüela, dirigida per Don Taylor: *La maledicció de Damien* (*Damien: Omen II*, 1976), en què en Damien, el nen de la primera part, creixia i arribava a convertir-se en senador dels Estats Units. El diable, instal·lat a les més altes esferes del poder! Després d'aquestes produccions, l'Avern es va desfermar i els films sobre nens demoníacs i impertinents, o ninots posseïts per una ànima en pena, van omplir la pantalla. Chucky, el ninot diablòic, ha estat el més popular. Aquests dies de Nadal no ens deixem entabanar per la mirada innocent d'un ninot de peluix. Mai no se sap quina ànima malèfica cova.

Guillem Medina

Après la mort. Un viatge amb San Vicent al més enllà medieval Albert Toldrà

Vicent Ferrer ens fa de guia en un viatge entre el cel i l'infern, entre els àngels i els dimonis. El *Més enllà*, la vida futura després de la mort, és un element, amb dos canals estratègics entre el món dels dominants i el de les dominades i els dominats. Premi Octubre d'assaig.

comandes@tresiquatre.com

Editorial 3i4
"La Unitat", 176

Narcís de la memòria Pere Bessó

Aquest llibre sovinteja una manera de fer ben característica de l'autor. Com d'habitud, el poeta ens obsequia amb uns poemes amorosos en què la llengua constitueix l'objecte de desig de l'escriptor. Premi Octubre de poesia.

comandes@tresiquatre.com

Editorial 3i4
"Poesia 3i4", 104

Bestiari Martí Domínguez

En aquest llibre l'escriptor recull els seus articles publicats en el setmanari El Temps. Aquests textos són a vessar de suggerències científiques i literàries, artístiques i filosòfiques, i són una excel·lent mostra de com diferents camps conflueixen en una única visió unitària.

comandes@tresiquatre.com

Editorial 3i4
"La Unitat", 177

